

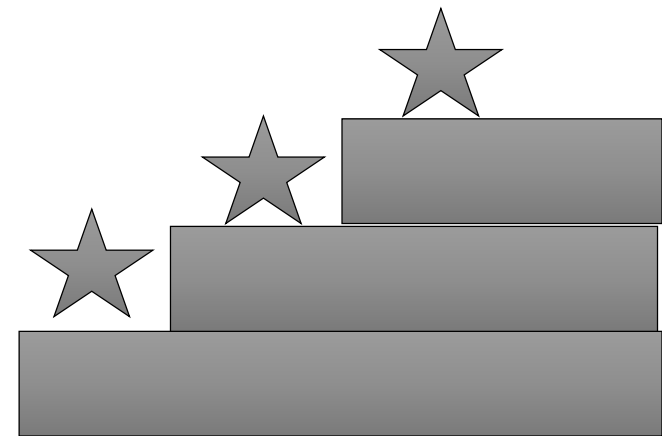
Xalqaro Nordik Universiteti

Magistretura fakulteti

Iqtisodiyot va Biznesni boshqarish yo'nalishi

magistranti

Parwani Mujda

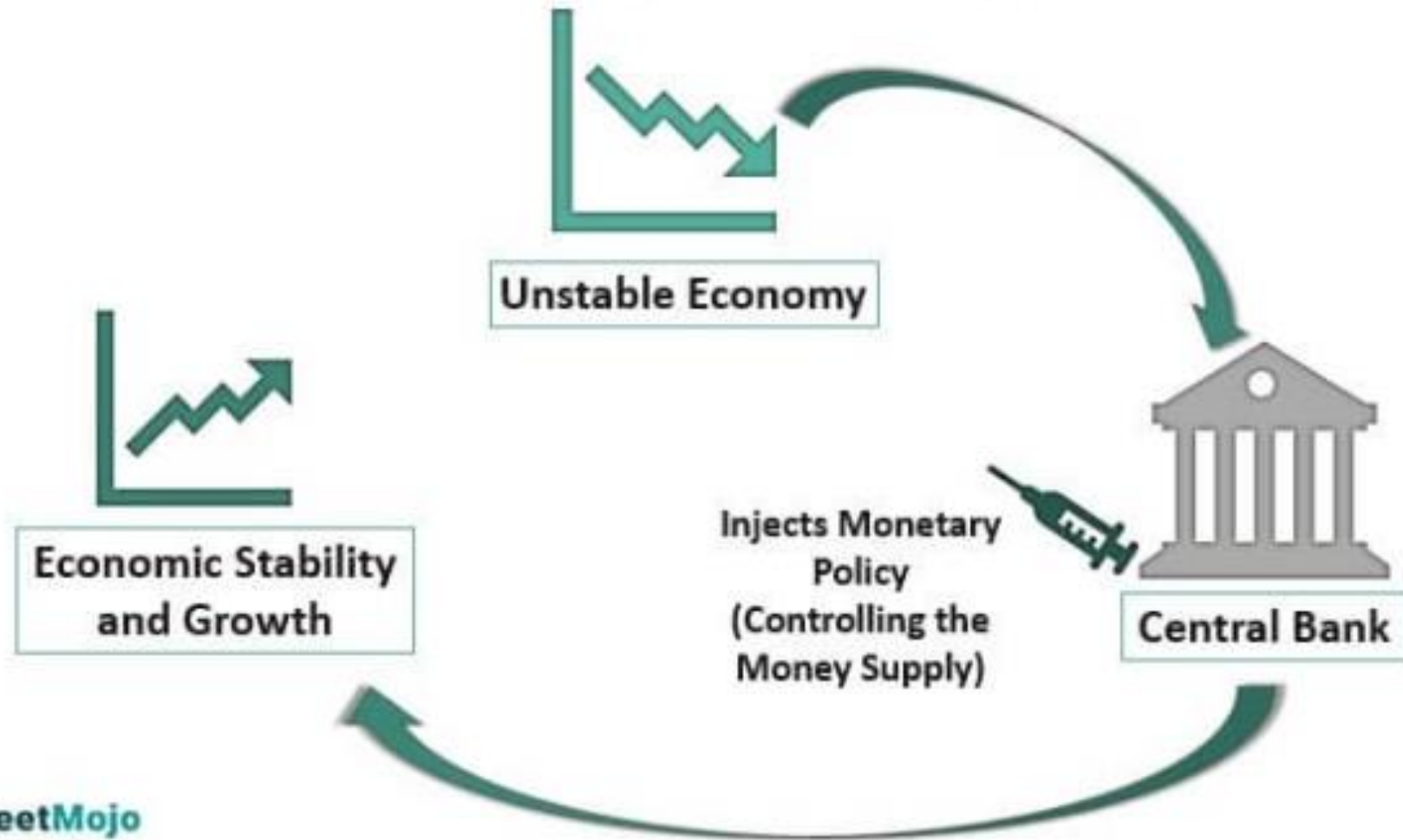
Pul-kredit siyosatini tahlil qilish

1. Pul-kredit siyosati diagnostikasi uchun kalitlar
2. Faoliyat doirasi va mexanizmlarni bog'lovchi vositalar
3. Diagnostika vositalari

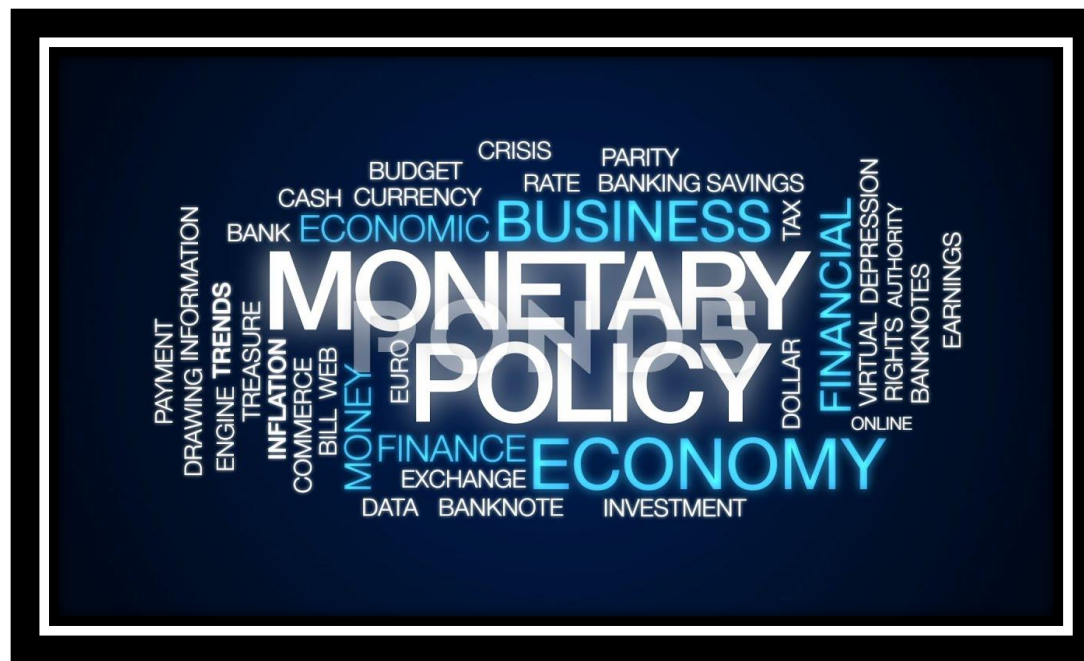
Pul-kredit siyosati

Markaziy banklar inflyatsiyani nazorat qilish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va moliyaviy barqarorlikni saqlash kabi aniq iqtisodiy maqsadlarga erishish uchun pul-kredit siyosatini amalga oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu institutlar iqtisodiyotdagi pul massasi, foiz stavkalari va boshqa moliyaviy sharoitlarni boshqarish uchun javobgardir. Markaziy banklarning asosiy maqsadi inflyatsiyani nazorat qilish orqali narxlar barqarorligini ta'minlash hamda barqaror iqtisodiy o'sish va bandlik darajasini qo'llab-quvvatlashdir.

Monetary Policy

Pul-kredit siyosatini amalga oshirish uchun Markaziy banklar tomonidan foydalaniladigan vositalar

Markaziy banklar pul-kredit siyosatini samarali amalga oshirish uchun turli vositalardan foydalanadilar. Asosiy vositalardan ba'zilar quyidagilardan iborat:

- ***Foiz stavkalarini***: Markaziy banklar iqtisodiyotdagi qarz olish va sarf-xarajatlarga ta'sir qilish uchun foiz stavkalarini o'zgartirishi mumkin. Foiz stavkalarini oshirish yoki pasaytirish orqali markaziy banklar iste'mol xarajatlari, investitsiya qarorlari va umumiy iqtisodiy faoliyatga ta'sir qiluvchi qarz olish xarajatlarini nazorat qilishi mumkin.
- ***Ochiq bozor operatsiyalari (OMO)***: OMOlar orqali markaziy banklar iqtisoddagi pul taklifini moslashtirish uchun davlat qimmatli qog'ozlarini sotib oladi yoki sotadi. Obligatsiyalarni sotib olish orqali markaziy banklar moliya tizimiga pul kiritadilar, bu esa foiz stavkalarining pasayishiga va likvidlikning oshishiga olib keladi.

- ***Majburiy zahiralar:*** Markaziy banklar tijorat banklari o'z depozitlariga nisbatan qancha miqdorda zahiraga ega bo'lishlari kerakligini belgilaydigan zahira talablarini belgilaydi. Ushbu talablarni o'zgartirish orqali markaziy banklar kreditlash va sarflash uchun mavjud bo'lgan pul miqdoriga ta'sir qilishi mumkin.
- ***Miqdorni yumshatish (QE):*** Iqtisodiy inqiroz yoki turg'unlik davrida markaziy banklar an'anaviy pul-kredit siyosati vositalari cheklangan bo'lsa, kredit berish va investitsiyalarni rag'batlantirish uchun uzoq muddatli qimmatli qog'ozlar yoki aktivlarni sotib oladigan QE dasturlariga murojaat qilishlari mumkin.

Markaziy banklarning moliyaviy barqarorlikdagi roli

Pul-kredit siyosatini amalga oshirishdan tashqari, markaziy banklar moliyaviy barqarorlikni saqlashda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular moliya tizimidagi tizimli xatarlarni kuzatib boradi, bank qoidalarini nazorat qiladi va likvidlik inqirozi davrida so'nggi chora sifatida qarz beruvchi sifatida ishlaydi. Stress testlarini o'tkazish va makroprudensial siyosatni amalga oshirish orqali markaziy banklar haddan tashqari tavakkalchilikning oldini olishga va moliya sektorining umumiy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan.

Umuman olganda, markaziy banklar inflyatsiya darajasi, foiz stavkalari, valyuta kurslari va umumiy moliyaviy barqarorlik kabi iqtisodiy sharoitlarga ta'sir qiluvchi pul-kredit siyosati qarorlarini qabul qilish uchun mas'ul bo'lgan asosiy institutlar bo'lib xizmat qiladi.

Pul-kredit siyosatining faoliyat doirasi va mexanizmlarni bog'lovchi vositalar

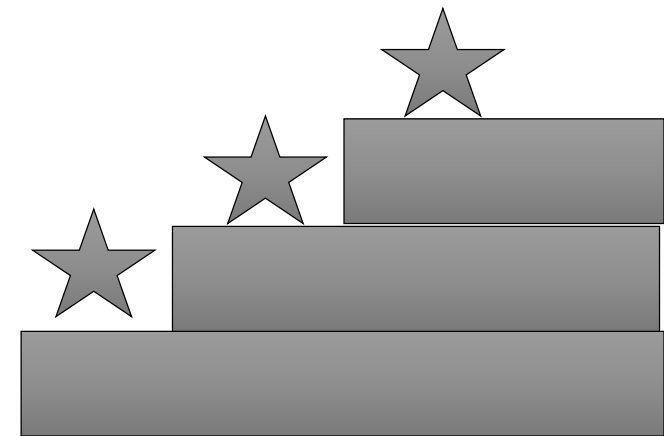

Pul-kredit siyosati doirasi

Pul-kredit siyosati iqtisodiy o'sishni, narx barqarorligini va bandlikni ta'minlash uchun pul va kreditlarning mavjudligi va narxiga ta'sir qilish uchun mamlakat markaziy banki tomonidan amalga oshiriladigan harakatlarni anglatadi. Pul-kredit siyosatining ko'lami juda katta va markaziy banklar o'z maqsadlariga erishish uchun foydalanadigan turli xil vositalar va mexanizmlarni o'z ichiga oladi.

Pul-kredit siyosatining maqsadlari

Pul-kredit siyosatining asosiy maqsadlari inflyatsiyani nazorat qilish, narxlar barqarorligini saqlash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va ishsizlikni minimallashtirishdan iborat. Markaziy banklar o'zlarining siyosiy qarorlari orqali ushbu maqsadlar o'rtasida muvozanatni saqlashga intiladilar.

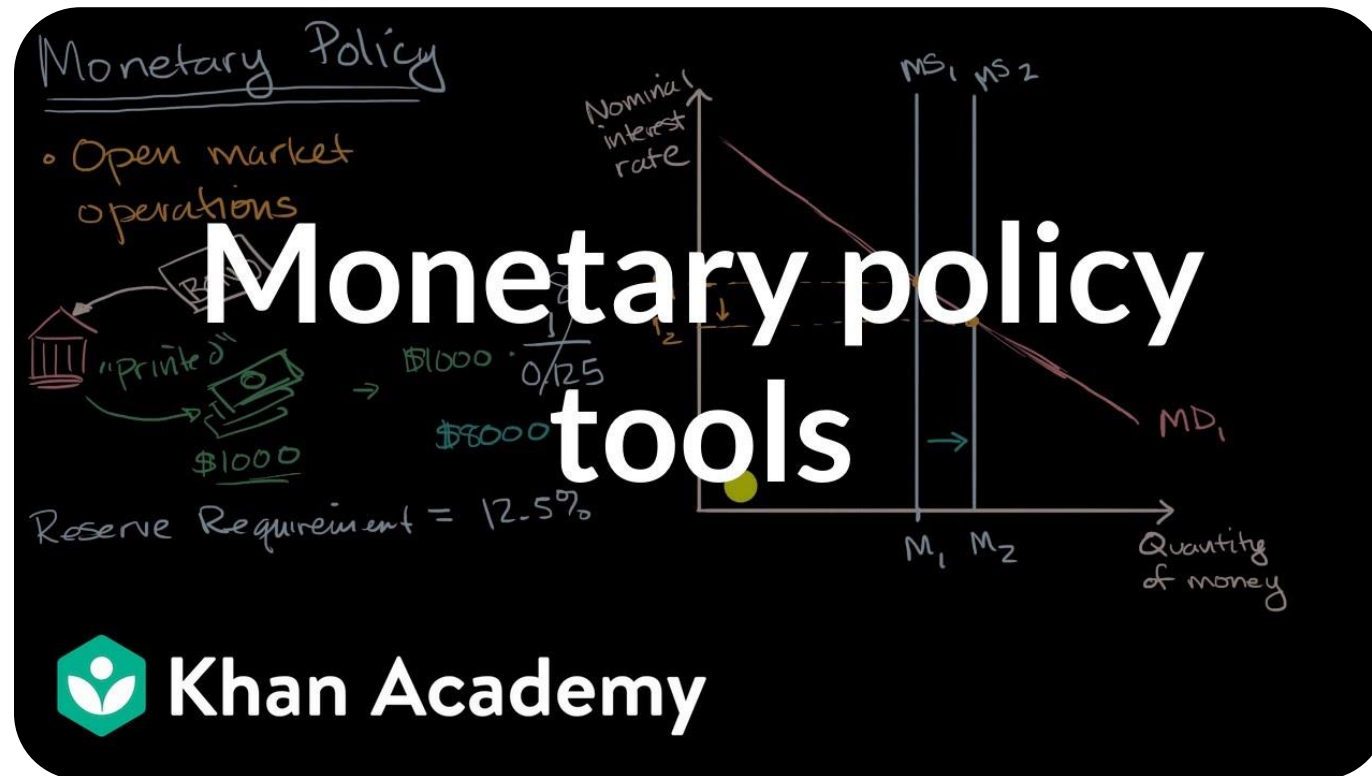

Mexanizmlarni ulash vositalari

Markaziy banklar o'zlarining pul-kredit siyosati qarorlarini butun iqtisodiyotga o'tkazish uchun turli mexanizmlardan foydalanadilar:

- *Bank kreditlari:* Pul-kredit siyosatidagi o'zgarishlar banklarning kredit stavkalariga ta'sir qiladi, bu esa o'z navbatida ipoteka, avtokreditlar va boshqa kredit shakllari uchun iste'molchi qarzlari xarajatlariga ta'sir qiladi.
- *Aktivlar narxlari:* Pul-kredit siyosati qarorlari qimmatli qog'ozlar va obligatsiyalar kabi aktivlar narxlariga ta'sir qilishi mumkin, boylik darajasiga va iste'molchi xarajatlarining xatti-harakatlariga ta'sir qiladi.
- *Valyuta kurslari:* Foiz stavkalarining o'zgarishi valyuta kurslariga mamlakatga yoki mamlakatdan kapital oqimiga ta'sir ko'rsatishi mumkin.
- *Inflyatsiya kutilmalari:* Markaziy banklarning pul-kredit siyosati pozitsiyasi to'g'risidagi xabari biznes va iste'molchilar o'rtasida inflyatsiya kutishlarini shakllantirishi mumkin, bu esa xarajatlar va investitsiya qarorlariga ta'sir qiladi.

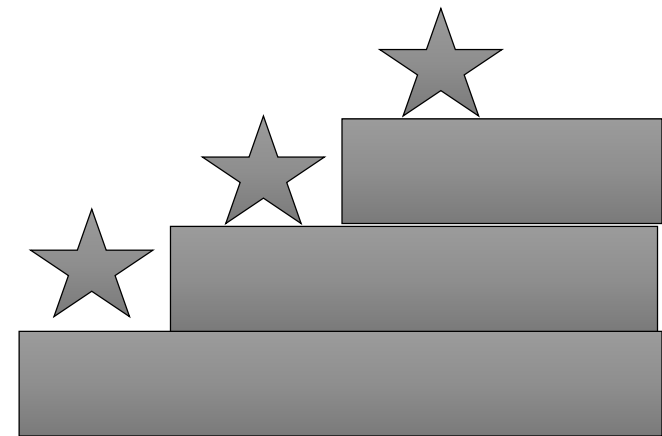
Pul-kredit siyosatining diognostik vositalari

Federal rezerv pul-kredit siyosatini samarali amalga oshirish uchun turli xil siyosat vositalaridan foydalanadi. Bu vositalarga quyidagilar kiradi

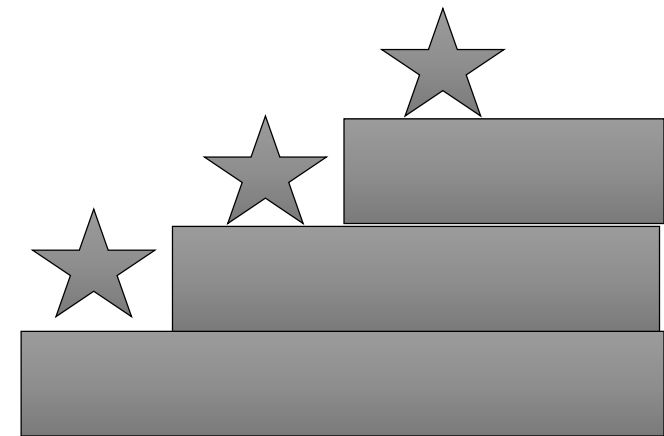
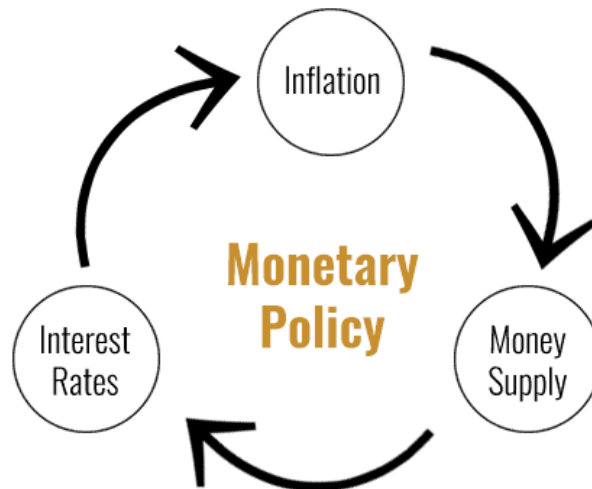
- ***Ochiq bozor operatsiyalari:*** Ushbu vosita markaziy bank tomonidan bank zaxiralari va foiz stavkalariga ta'sir qilish uchun AQSh g'aznachilik obligatsiyalarini sotib olish va sotishni o'z ichiga oladi.
- ***Diskont oynasi va chegirma stavkasi:*** chegirma oynasi banklarga Federal rezervdan mablag' olish imkonini beradi va diskont stavkasi bu kreditlar bo'yicha olinadigan foiz stavkasi hisoblanadi.
- ***Majburiy zaxiralar:*** Markaziy banklar zaxira talablarini o'zgartirishi mumkin, bu banklar mijozlar depozitlarining foizi sifatida zaxirada saqlashlari kerak bo'lgan mablag'lardir.

- ***Zaxira qoldiqlari bo'yicha foizlar:*** Banklar Federal zaxiradagi zaxira qoldiqlari bo'yicha foizlarni oladilar, bu ularning kreditlash qarorlariga ta'sir qiladi.
- ***Bir kecha-kunduzda teskari qaytarib sotib olish shartnomasi ob'ekti:*** Ushbu imkoniyat mos ishtirokchilarga Federal rezerv bilan bir kechada qayta sotib olish shartnomalarini tuzishga imkon beradi.
- ***Muddatli depozit vositasi:*** Muddatli depozit vositasi zaxiralarni boshqarish uchun qo'shimcha vosita sifatida tegishli muassasalarga muddatli depozitlarni taklif qiladi.
- ***Markaziy bank likvidligi svoplari:*** Bu svoplar turli valyutalardagi likvidlik ehtiyojlarini qondirish uchun markaziy banklar o'rtasida vaqtincha valyuta almashinuvini o'z ichiga oladi.

- ***Xorijiy va xalqaro valyuta idoralari (FIMA) repo fondi:*** Bu imkoniyat xorijiy rasmiy muassasalarga AQSh dollarining muqobil vaqtinchalik manbasini taqdim etadi.
- ***Doimiy bir kecha-kunduzda qayta sotib olish to'g'risidagi bitim:*** Bu ob'ekt ishtirokchilarga bir kecha-kunduzda Federal rezerv bilan qayta sotib olish shartnomalarini tuzishga imkon beradi.
- ***Muddati o'tgan siyosat vositalari:*** Federal zaxira tomonidan endi faol foydalanilmaydigan oldingi siyosat vositalari.

Xulosa

Pul-kredit siyosati markaziy banklar tomonidan inflyatsiya va ishlab chiqarishni barqarorlashtirish o'rtasidagi muvozanatga erishish maqsadida iqtisodiyotdagi pul taklifini moslashtirish uchun qo'llaniladigan hal qiluvchi vositadir. Qisqa muddatda pul massasining o'zgarishi narxlar va ish haqining kechiktirilgan tuzatishlari tufayli haqiqiy ishlab chiqarish darajasiga ta'sir qilishi mumkin. AQSh Federal rezerv tizimi va Yevropa Markaziy banki kabi markaziy banklar inflyatsiya va o'sish maqsadlariga ta'sir qilish uchun pul-kredit siyosatini yuritishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, pul-kredit siyosati iqtisodiy tebranishlarni boshqarish, inflyatsiya va ishlab chiqarish maqsadlarini muvozanatlash hamda moliyaviy barqarorlik va barqaror o'sishni ta'minlash uchun hal qiluvchi vosita bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adaboyotlar ro'yxati:

1. Alisherovna, A. S. (2024). PUL KREDIT SIYOSATI VOSITALARI VA KÒRINISHLARINING NAZARIY ASOSLARI TAHLILI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 4(4), 136-139.
2. Abdullayevich, E. O. (2023). INFLYATSIYA VA PUL-KREDIT SIYOSATI. *SO 'NGI ILMIIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(12), 559-562.
3. Boivin, J., & Giannoni, M. P. (2006). Has monetary policy become more effective?. *The Review of Economics and Statistics*, 88(3), 445-462.
4. Bernanke, B. S. (2020). The new tools of monetary policy. *American Economic Review*, 110(4), 943-983.
5. Friedman, M. (1982). Monetary policy: Theory and practice. *Journal of Money, Credit and Banking*, 14(1), 98-118.